

# НАШ ЈЕЗИК

Књига XLV

Св. 3–4 (2014)

---

## Чланци

### Грамматика и лексика

Употреба партикуле *све* у савременом српском језику  
(АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ) ..... 3

Дублетна образовања и хомонимске номинације  
код етника и ктетика (од ојконима у Војводини)  
(МАРИЈАН Ј. ЈЕЛИЋ) ..... 19

Категорије броја и бројивости у називима за јела  
у српском језику (БОЈАНА Н. ТОМИЋ) ..... 39

О полисемији лексема које означавају делове људског тела  
(АНЕТА А. СПАСОЈЕВИЋ) ..... 51

Когнитивнолингвистичка анализа фразеологизама  
с компонентом *глава* у српском језику  
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) ..... 69

### Прилог историји књижевног језика

Творбена структура именица у поезији Јована Дошеновића  
(АНА З. РАНЂЕЛОВИЋ) ..... 89

### Студије српског језика у иностранству

Лекторат српског језика на Филозофском факултету  
Универзитета Коменски у Братилсави  
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) ..... 105

## **П р и к а з и**

- Деветнаести том Речника САНУ  
(МАРИЈА С. ЂИНЃИЋ) .....115
- Бојана Милосављевић, *Ојоварање као јоворни жанр  
свакодневне комуникације*  
(СВЕТЛАНА М. СЛИЈЕПЧЕВИЋ) .....121
- Научни састјанак славистија у Вукове дане 43/1*  
(МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) .....127
- Научни састјанак славистија у Вукове дане 43/3*  
(АНА З. РАНЂЕЛОВИЋ).....135
- Неколико речи о часопису *Окјџоих*  
(ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ) .....141

## Научни сасијанак славистија у Вукове дане 43/1\*

Традиционални јесењи сусрети слависта у организацији Међународног славистичког центра при Филолошком факултету у Београду одржани су четрдесет трећи пут од 12. до 15. септембра 2013. године. Проучаваоци језика својим рефератима дали су допринос осветљавању теме *Иновациони процеси у српском језику – утицаји других језика и култура*. Након годину дана из штампе је изашао зборник са тридесет три рада. Ови радови су претежно посвећени лексци, с обзиром на то да се страни језички и културолошки утицаји највише односе на овај ниво, тј. најпре се огледају површински, али они свакако не заобилазе ни граматички ниво. Појединим граматичким, лексичким и семантичким појавама у српском језику прилажено је и из угла контрастирања са неким словенским или несловенским језиком, као и са становишта превођења.

Први рад у зборнику је студија Радоја Симића „Лексички фонд именица и-основа у савременом српском језику“ (5–10). Изумимајући отворену класу именица на *-оси*, аутор покушава сагледати, те семантички, морфолошки и творбено класификовати фонд именица које у генитиву једнине имају наставак *-и*, а чији број у језику опада, јер творбени модели више нису продуктивни, с једне стране, а с друге, многе од њих у генитиву једнине добијају наставке других основа (*-а*) и мењају род.

Новине у сфери синтаксе – рекције описује и објашњава Милош Ковачевић у раду „Синтаксичко-семантичка иновативност у синтагмама с глаголом *шешиши*“ (11–26). Наиме, он указује на узроке све шире транзитивне употребе овог глагола (*Шешам* пса) и разматра какав је стилски, системско-језички и нормативни стаус ових спојева.

---

\* Београд: Међународни славистички центар, 2014, 422 стр.

Конструкцијама типа *имати + ширини илајолски придев* којима се исказује резултат претходно обављене радње (нпр. Он *има завршен* факултет итд.) пажњу је посветила Људмила Поповић у реферату „Посесивна резултативна дијатеза у српском језику у поређењу са другим словенским језицима“ (27–45). Оне у словенским језицима, што је у овом случају показано на примерима из српског и украјинског језика, представљају новину и стилски су ограничене (разговорни, административни, електронски, технички дискурс и сл.). Исто тако, осим што издваја моделе, ауторка анализира и семантичке типове глагола од којих се формирају трпни придеви у овим конструкцијама, као и мотивацију употребе субјекатских и несубјекатских конструкција.

Стана Ристић осветљава појам *домовине* примењујући когнитивни и етнолингвистички теоријско-методолошки приступ у раду „Концепт *домовине* у поетском дискурсу савремених српских песника различитих периода“ (47–59).

Прилог синтакси и семантици даје Јелена Јовановић Симић истраживањем представљеним под насловом „Миграциони семантички процеси код субординираних везника у српском језику (везник *како*)“ (61–70). Она савремену употребу везника *како* упоређује са стањем које нуди Даничићев *Рјечник из књижевних старина српских* и показује поливалентност овог везника у прошлости и у садашњости.

Рад Верана Станојевића „Неки аспекти употребе футуроида у књижевном превођењу са француског на српски језик“ (71–83) бави се употребом футуроида (*ја ћу га доћем* итд.) као преводног еквивалента француских глаголских облика, али и питањем да ли се ова конструкција може сматрати синонимном футуру првом.

Рад Тијане Ашић „Прекуљивање и мешање кодова у свакодневном разговору у српском језику и његове синтаксичке, семантичке и прагматичке импликације: комуникација на друштвеној мрежи Фејсбук“ (85–97) бави се веома актуелном темом везаном за ову специфичну врсту поджаргона, са освртом и на њене социolingвистичке импликације.

Иновацију на лексичком нивоу разматра Драгана Вељковић Станковић у раду „О ширењу круга адјективних и адвербијалних интензификатора у српском језику (под утицајем процеса глоба-

лизације“ (99–110). Наиме, ауторка анализира семантичке и ко-локацијске специфичности, као и особености концептуализације придева и прилога попут *ајсолуџан/ајсолуџино*, *џојшалан/џојшал-но*, *комјлетијан/комјлетијно* итд. Она такође указује на њихову конкурентску употребу са интензификаторима *врло/веома*, *сасвим* итд.

Проблематиком бројева у два језика бави се Александар Стефановић у раду „Контрастивна анализа нумеричке квантификације у српскоме и францускоме језику“ (111–123). Контрастирање ове врсте речи и конструкција са њима веома је значајно за лексикографску, преводилачку и лингводидактичку праксу.

У раду „О конструкцијама с предлошким изразом *од сјиране*“ (125–135) Соња Ненезић испитује употребу генитивне везе с наведеним предлошким изразом за обележавање агенса у пасивним конструкцијама и конструкцијама са глаголским именицама. Нарочито се указује на (не)оправданост њихове употребе уместо беспредлошког генитива и инструментала, а понекад и присвојних придева.

Ортографским питањима на преласку из XX у наредни век у стандардним језицима који су проистекли из некадашњег српскохрватског језичког стандарда након распада југословенске државе бави се Вељко Брборић у раду „Скраћенице у правописима и правописним речницима српскохрватског језика на почетку XXI века“ (137–148). Он утврђује сличности и разлике које се односе на скраћенице у правописима српског, хрватског, црногорског и босанског језика.

Марина Јањић у раду „Језички конфликт у *Светју комјјуијера*“ (149–162) на корпусу из насловљеног стручног магазина указује на природу и интензитет супротстављености између српског и енглеског језика у сфери рачунарске терминологије, где су веома заступљени неадаптирани англицизми, а домаћих термина готово и да нема. Ови и овакви англицизми се из сфере ускопрофесионалних оквира преносе у сферу свакодневне комуникације, где у жаргону младих добијају и нова значења.

Речима из сфере рачунарске терминологије бави се и рад „Форманти страног порекла *веб* и *сајбер* у српском језику“ (163–175) Слободана Новокмета. Аутор разматра правописна, функционална и нормативна правила њихове употребе у полусложеницама и двочланим спојевима.

Анализи преводних еквивалената на свим језичким нивоима на релацији српски–пољски језик посветила се Драгана Ратковић у реферату „Пољски преводи поезије Александра Петрова“ (177–193). Наиме, она се преводилачким тешкоћама бавила на примерима превода насталих 2010–2012. године у Институту за пољску филологију, а које су сачинили студенти магистарских студија „српскохрватске филологије“ Универзитета у Ополу.<sup>1</sup>

Стилистичку вредност стране лексике у књижевном опусу Јакова Игњатовића испитавао је Александар Милановић у раду под насловом „Стилистички аспект позајмљеница у *Мемоарима* Јакова Игњатовића“ (193–203). Анализа показује да писац страну лексику користи „с намером“, да би дочарао живот прошлих времена, локалне средине и људи у њој, а не као последицу слабијег познавања српског језика, што потврђује и употреба творбених дублета и синонима.

Иновацијама у дијахроној перспективи посвећен је рад Снежане Вучковић „Иновациони процеси у историји творбеног система српског језика – допринос представника стила *йлетџеније словес* (на примерима из *Похвалној слова свейом кнезу Лазару* Андонија Рафаила“ (205–212). Ауторка анализира стилематичност, односно стилогеност придевских твореница са суфиксом *-џельнџ*, чиме је показала колико је новина Андоније Рафаил унео у своје стваралачко прилагођавање византијским узорима.

Славко Станојчић на примеру језичког идентитета јунака у делима писца Слободана Селенића радом „Циљност кумулације лексичких позајмљеница у писаном дискурсу“ (213–221) показује да је језик који обилује позајмљеницама врло ограничених могућности, сведен на узак круг говорника чији се језик ослања на писану форму језика.

Појмовима глаголског аспекта (глаголског вида) и акционалности бави се Олга Стојановић у раду „Категорија глаголског вида у контрастирању српског и немачког језика у новијим контрастивно-лингвистичким истраживањима“ (223–233). Она указује на терминолошка и класификацијска неподударана у лингвистичким традицијама, што утиче на непрецизност преношења видске ин-

---

<sup>1</sup> Рад носи посвету: проф. др Владиславу Лубашу (1932–2014) и својим пољским студентима – преводиоцима.

формације, која би се приликом превођења и учења страног језика могла избећи.

Глаголском виду и творбеним процесима у глаголском систему посвећен је рад Марине Спасојевић „Двовидски глаголи са основама страног порекла и префиксација у српском језику“ (235–245). Ауторка у раду испитује природу префиксалне деривације код глагола на *-ирайи*, *-исаји*, *-оваји*, тј. да ли су и када овде префикси редувантни, а када модификују значење мотивног глагола.

Рајна Драгићевић у раду „Ка лингвокултуролошком речнику српског језика“ (247–262) даје преглед најважнијих речника овог типа и предлаже концепцију и методологију израде овог речника за српски језик.

Лингвокултуролошким питањима пажњу је посветила и Миланка Бабић у реферату „Књижевноумјетничке иновације у семантичком пољу лексеме *ђаво*“ (263–273). Наиме, на примеру *Ђавоље њриче* Радослава Братића ауторка показује да је лексема *ђаво* у Херцеговини продуктивна у грађењу експресивне лексике у функцији именовања простора и преименовања и карактеризације жене у сеоском амбијенту.

Мариана Алексић радом „Глаголска ланчана хомонимија (на материјалу српско-бугарских хомонимских парова)“ (275–282) наставља своја истраживања ланчаног ширења међујезичке хомонимије у усменој и писаној комуникацији.

Поређењем једне тематске лексичке групе српског и бугарског језика бави се Димка Савова. Предмет и резултати њених анализа представљени су у раду „Боје у српским и у бугарским загонеткама“ (283–294). Ауторка уочава сличности и разлике везане за различиту перцепцију боја у вези са именицом уз коју стоје у ова два језика.

Боје су се нашле и у жижи интересовања Мирјане Илић у раду „Денотација и конотација придева за основне боје“ (295–303). Теоријско-методолошки оквир чине теорија менталних простора и теорија концептуалне интеграције, а модел истраживања представљен је у раду на примеру придева *ћлав*, *-а*, *-о*.

Конфронтативна анализа у оквиру когнитивног концептуалног приступа једној лингвокултуролошкој теми заступљена је у раду „Концепт *жене змаја* у српском и *dračice* у словачком савременом језику“ (305–318) Стефане Пауновић Родић. Наиме, на примерима

из савременог српског и словачког стандардног и разговорног језика ауторка показује на који начин *жена змај* у српском и *dračica* у словачком квалификује физички изглед жене и њену социјалну улогу и како се ове јединице односе према стереотипу жене у овим културама.

Творбено-семантичким појавама и процесима посвећен је рад Миливоја Алановића „Семантичке релације у биноминалним полусложеницама“ (319–328). Аутор указује на семантичке релације које се јављају међу саставницама именичких полусложеница (*теј-*, *џанк-*, *џој-*, *рок-*, *џез-*, *кич-*) и указује на продуктивност оваквог творбеног и синтаксичког модела, јер омогућава повезивање речи из различитих концептуалних домена.

Владан Јовановић у раду „Семантички калкови у структури вишезначних речи“ (329–342) осветљава творбени феномен који је тесно везан са полисемијом, јер се семантичко калкирање одвија најчешће у полисемној структури вишезначних лексема општеупотребне вредности (*миш* 'део рачунарског система који уз тастатуру служи да се њиме управља' итд.). У овом истраживању такође је представљена и обрада семантичких калкова у дескриптивним речницима српског језика, а истиче се и разлика између семантичког позајмљивања и семантичког калкирања.

Рад „Англицизми у позоришној терминологији“ (343–357) Гордане Штасни доноси анализу лексема енглеског порекла у овом терминолошком систему, где се издвајају оне које имају праву терминолошку вредност и оне са статусом професионализама.

На лексику из енглеског језика пажњу усмерава и Гордана Штрбац у раду „О неоправданим англицизмима у српском језику“ (359–369), на основу књиге *Du yu speak anglosrpski? Речник новијих англицизама*. Издвојене су три групе оваквих позајмљеница: оне које су непотребне јер за њих постоје одговарајуће замене, а користе се ради експресивности (*лузер*), помодарства (*филини*, *стијеџи*) и сл.; оне којке не показују потпуну семантичку подударност с евентуалним заменама (*џендер : конкурс*); оне које немају једнолексемски еквивалент већ описни (*ауџифиџи* 'одевна комбинација').

Проблемима преводне фразеолошке лексикографије, тачније, једном конкретном питању, посвећен је рад Саше Марјановића „Лексикографска обрада фраземе (*џасџи*) као зрела крушка и њени кореспонденти у францускоме језику“ (371–383).



Светлана Милановић у раду „Фразеологизми с компонентом *око*: универзално и специфично“ (385–394) из угла когнитивне лингвистике анализира фразеологизме са овом компонентом и њихове варијанте у речницима српског језика. Овде је 97 регистрованих фразеологизама разврстано на основу менталних слика и појмовних процеса којима су мотивисане. Тиме се показује применљивост нових теорија на анализу мотивације фразеологизама, као и компатибилност традиционалних и модерних истраживања у овој области.

У раду „О интернационализму *ѝроблем* у српском језику кроз призму дискурса“ (395–405) Бојана Милосављевић анализира колокације са овом лексемом, које представљају калкове углавном енглеских дискурсних формула (*Нема ѝроблема; У чему је ѝроблем?* итд.). Посебно се анализира колокација *имаѝи ѝроблем* (*са неким, са нечим*). Закључак је да лексема *ѝроблем* има непотпуну семантику и да тек у споју са другим јединицама постаје семантички оформљена.

Последњи рад у књизи посвећен је кулинарској лексици. Томаж Квока под насловом „Војвођански јеловник – поглед гурмана на међукултурне и међунационалне утицаје“ (407–417) приказује састав речника војвођанске кухиње као резултат међујезичких и међукултурних контаката.

Надамо се да ће укратко представљен садржај овога зборника побудити интересовање лингвиста усмерених на различите области проучавања језика и опредељених за различите теоријско-методолошке оквире. Разноврсност тема и приступа и богатство корпуса на којима су истраживања заснована, као и актуелност теме скупа, обезбеђују и овом зборнику МСЦ-а важно место у славистичкој литератури.

Марина Љ. Сисасојевић